ਮਹਾਵੀਰ : ਸਿੱਧਾਂਤ ਤੇ ਉਪਦੇਸ਼

"ਸਭ ਨਾਲ ਇਕੋ ਜਹੀ ਵਰਤੋਂ ਤੇ ਅਹਿੰਸਾ ਦਾ ਪਾਲਣ ਮੇਰਾ ਬ੍ਰਤ ਹੈ, ਸਚ ਦੀ ਰਾਹ ਮੇਰੀ ਰਾਹ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਚਰਯਾ ਮੇਰੀ ਜ਼ਿੰਦਗੀ ਹੈ, ਤਿਆਗ ਤੇ ਵੈਰਾਗ ਮੇਰੇ ਸਾਥੀ ਹਨ" — ਇਹੋ ਭਾਵਨਾਵਾਂ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਂਵੀਰ ਨੂੰ ਭਗਵਾਨ ਬਣਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ।

— **ਤਿਲਕਧਰ ਸ਼ਾਸਤਰੀ**

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :—

ਪਚੀਸਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀ,
ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸੰਮਿਤਿ, ਪੰਜਾਬ

ਧੰਨਵਾਦ

ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਲਈ ਧੰਨ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਦੇਣਵਾਲੇ ਸ੍ਰੀ ਭੋਜਰਾਜ ਜੀ ਜੈਨ ਬਠਿੰਡਾ ਦੇ ਅਸੀਂ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ।

●

ਮੂਲ ਲੇਖਕ :	ਰਾਸ਼ਟਰ ਸੰਤ ਉਪਾਧਿਆਇ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਪਰੇਰਕ :	ਸ੍ਰੀ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਦਾਸ ਜੈਨ, ਧੂਰੀ ।
ਅਨੁਵਾਦਕ :	ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ
ਮੁਦ੍ਰਕ :	ਆਤਮ ਜੈਨ ਪ੍ਰਿੰਟਿੰਗ ਪ੍ਰੈਸ, 350, ਇੰਡਸਟ੍ਰਿਅਲ ਏਰਿਆ-ਏ ਲੁਧਿਆਣਾ-3
ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ :	ਪੱਚੀਸਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਣ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸਮਿਤਿ, ਪੰਜਾਬ
ਸੰਸਕਰਣ :	ਪਹਿਲਾ
ਮੁੱਲ :	ਦੋ ਰੁਪਏ

ਜੈਨ ਭੂਸ਼ਨ ਭੰਡਾਰੀ

ਸ੍ਰੀ ਪਦਮਚੰਦ ਜੀ

ਮਹਾਰਾਜ

ਦੀ

ਸੇਵਾ

ਵਿਖੇ

ਸਮਰਪਣ

ਜੋ ੨੫੦੦ਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਣ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸਮਿਤੀ ਪੰਜਾਬ ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਹਨ । ਆਪਸ਼੍ਰੀ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਨਾਲ ਹੀ, ਪੰਜਾਬ ਵਿਚ ਜੈਨ ਸਾਹਿੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਚਾਰ, ਅਨੇਕਾਂ ਸਕੂਲ, ਹਸਪਤਾਲ ਤੇ ਮਹਾਵੀਰ-ਭਵਨ ਬਣ ਰਹੇ ਹਨ ।

ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਦਾਸ ਜੈਨ   ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ

ਅਨੁਵਾਦਕ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਆਪਣਾ ਕੁੱਝ ਵੀ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਸੋ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਹੈ, ਸਭ ਸ੍ਰੀ ਅਮਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੀ ਕੁਝ ਹੈ ਸਭ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕਾਂ ਅਗੇ ਪੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਜੇ ਕੋਈ ਤਰੁਟੀ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਸੂਝਵਾਨ ਪਾਠਕ ਖਿਆਲ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹਨ।

ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਵਿਚ ਪਰਮ ਸ਼੍ਰਧੇਯ ਸ੍ਰੀ ਰਤਨ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ, ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਿਵਾਕਰ ਪ੍ਰਵਰਤਕ ਸ੍ਰੀ ਫੂਲਚੰਦ ਜੀ 'ਸ਼੍ਰਮਣ' ਮਹਾਰਾਜ ਅਤੇ ਪੰਡਤ ਤਿਲਕਧਰ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਦਾ ਸਹਿਯੋਗ ਤੇ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ।

ਇਹ ਸਭ ਕੁਝ ਮੇਰੇ ਪਿਆਰੇ ਵੀਰ ਪੁਰਸ਼ੋਤਮ ਦਾਸ ਜੈਨ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਦਾ ਫਲ ਹੈ। ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪਿਆਰ ਦਾ ਸਦਕਾ ਮੈਂ ਇਸ ਯੋਗ ਹੋ ਸਕਿਆ ਹਾਂ। ਮੈਂ ਸ੍ਰੀ ਹੀਰਾ ਲਾਲ ਜੈਨ, ਸੈਕਟਰੀ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਵੀਰ ਜੈਨ ਸਘ ਪੰਜਾਬ ਦਾ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇ ਲਈ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਅੰਤ ਵਿਚ ਮੈਂ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਭੰਡਾਰੀ ਸ੍ਰੀ ਪਦਮ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਕਰ ਕਮਲਾਂ ਵਿਚ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

ਮੈਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪਰੈਸ ਕਾਪੀ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਆਪਣੇ ਪਿਆਰੇ ਦੋਸਤ ਸ੍ਰੀ ਦੇਵਿੰਦਰ ਜੋਸ਼ੀ ਦਾ ਬਹੁਤ ਹੀ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਅਤੇ ਅਗੋਂ ਸਹਿਯੋਗ ਦੀ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ।

—ਅਨੁਵਾਦਕ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕੀਯ

ਮੈਂ ਸਮਿਤੀ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ, ਅਨੁਵਾਦਕ ਦਾ ਬਹੁਤ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣਾ ਸਹਿਯੋਗ ਦੇਕੇ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਦਾ ਜੀਵਨ ਚਾਰਿਤ੍ਰ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਛਪਾਇਆ ਹੈ ।

ਮੈਂ ਸਨਮਤੀ ਗਿਆਨ ਪੀਠ ਆਗਰਾ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਕਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੂਪ ਵਿਚ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਇਸ ਦਾ ਅਨੁਵਾਦ ਛਾਪਣ ਦੀ ਖੁਸ਼ੀ ਨਾਲ ਆਗਿਆ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ।

ਸੰਤ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ
(ਜਨਰਲ ਸੈਕਟਰੀ)
ਪਚੀਸਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਨ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ,
ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸਮਿਤੀ, ਪੰਜਾਬ ।

ਪ੍ਰੇਰਕ ਦੀ ਕਲਮ ਤੋਂ

परस्परोपग्रहो जीवानाम्

ਸਤਿਕਾਰ ਯੋਗ ਜੀਓ !

ਅਜ ਕਲ ਸਾਰੇ ਭਾਰਤ-ਵਰਸ਼ ਵਿਚ ਤੇ ਵਿਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿਚ ੨੫੦੦ ਸਾਲਾ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਨ ਉਤਸਵ ਦੀਆਂ ਤਿਆਰੀਆਂ ਬਹੁਤ ਜੋਰਾਂ-ਸ਼ੋਰਾਂ ਤੇ ਹਨ, ਨਿਤ-ਨਵੀਆਂ ਯੋਜਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਸਾਹਿੱਤ ਸਾਹਮਣੇ ਆ ਰਿਹਾ ਹੈ । ਅਜ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲ ਪਹਿਲਾਂ ਜਦੋਂ ਅਸੀਂ ਮਹਾਵੀਰ-ਨਿਰਵਾਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਕਮੇਟੀ ਬਣਾਈ ਸੀ । ਉਸ ਦਿਨ ਤੋਂ ਮੇਰੇ ਮਨ ਵਿਚ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਸੀ ਕਿ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਵੀਰ ਤੇ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਂ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣਕ ਪੁਸਤਕ ਤਿਆਰ ਕਰਵਾਈ ਜਾਵੇ । ਇਸ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਮੁਖ ਰਖਕੇ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਭਰਾ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਜੈਨ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕੀਤੀ । ਉਸਨੇ ਥੋੜੇ ਸਮੇਂ ਵਿਚ ਇਕ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਮਹਾਵੀਰ ਜੀਵਨ ਚਰਿੱਤਰ ਦਾ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਕੇ ਸੰਘ ਨੂੰ ਸਮਰਪਤ ਕੀਤਾ ।

ਮੈਨੂੰ ਆਸ ਹੈ ਕਿ ਸਮਝਦਾਰ ਪਾਠਕ ਇਸ ਤੋਂ ਲਾਭ ਉਠਾ-ਉਣਗੇ ਅਤੇ ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਉਪਯੋਗੀ ਸੁਝਾ ਦੇਣਗੇ ਤਾਂ ਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸੁਝਾਵਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਪਰਿਵਰਤਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਜੈਨ-ਵਿਭੂਸ਼ਨ ਭੰਡਾਰੀ **ਸ਼੍ਰੀ ਪਦਮ ਚੰਦ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ** ਦਾ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਹਨਾਂ ਦੀ ਕਿਰਪਾ ਅਤੇ ਪਰੇਰਣਾ ਨਾਲ ਨਿਰਵਾਨ-ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਦੇ ਕੰਮ ਚਲ ਰਹੇ ਹਨ। ਤੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋ ਸਕੀ ਹੈ। ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਮੈਂ **ਸ਼੍ਰੀ ਭੋਜਰਾਜ ਜੈਨ** ਪਰਧਾਨ ਪਚੀਸਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਣ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸਮਤੀ ਦਾ ਬੇਹਦ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਦਾਨ-ਵੀਰਤਾ ਦਾ ਸਬੂਤ ਦੇਂਦੇ ਹੋਏ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਛਪਵਾਇਆ ਹੈ।

ਆਪਦਾ ਸ਼ੁਭ ਚਿੰਤਕ :

ਪਰਸ਼ੋਤਮ ਜੈਨ,

ਧੂਰੀ।

ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਧਾਰਮਿਕ ਸਿਖਿਆ ਵਿਭਾਗ,
ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ ।

ਦੋ ਸ਼ਬਦ

ਮੈਨੂੰ ਇਹ ਜਾਣ ਕੇ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੋਈ ਹੈ ਕਿ ਸ੍ਰੀ ਰਾਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ ਸ਼੍ਰਮਣ ਭਗਵਾਨ ਮਹਾਂਵੀਰ ਦੀ ਜੀਵਨੀ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਉੱਤੇ ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਵਿਚ ਤਿਆਰ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਮੂਲ ਰਚਨਾ ਉਪਾਧਿਆਇ ਸ਼੍ਰੀ ਅਮਰ ਮੁਨੀ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੀ ਹੈ, ਪਰ ਪੰਜਾਬੀ ਅਨੁਵਾਦ ਵਿਚ ਰਾਵਿੰਦਰ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਸੂਝ-ਬੂਝ ਨਾਲ ਕੁਝ ਮੌਲਿਕਤਾ ਲਿਆਉਣ ਦੀ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿਚ ਜੈਨ ਧਰਮ ਸਬੰਧੀ ਸਾਹਿੱਤ ਲਗਭਗ ਨਹੀਂ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਇਸ ਲਈ ਜੋ ਕੁਝ ਵੀ ਕੋਈ ਸੱਜਨ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਬਾਰੇ ਪੰਜ਼ਾਬੀ ਵਿਚ ਲਿਖਦਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਸੀਂ ਉਸ ਦਾ ਹਾਰਦਿਕ ਸੁਆਗਤ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਵਿਚ ਜੈਨ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਅਸੀਂ ਨਾ ਕੇਵਲ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਵਿਚ ਹੀ ਵਾਧਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਬਲਕਿ ਪੰਜਾਬੀ ਬੋਲੀ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਵਿਚ ਵੀ ਹੱਥ ਵਟਾਂਦੇ ਹਾਂ।

੧੯੭੪-੭੫ ਦੇ ਸਾਲ ਵਿਚ ਤੀਰਥੰਕਰ ਮਹਾਂਵੀਰ ਜੀ ਦੇ ਨਿਰਵਾਨ ਦੀ 25ਵੀਂ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਮਨਾਈ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਪਵਿੱਤਰ ਅਤੇ ਮਹੱਤਵਪੂਰਣ ਸਾਲ ਹੈ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ, ਪਟਿਆਲਾ, ਵਿਚ ਜੈਨ ਧਰਮ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਅਧਿਐਨ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਥੇ ਪੰਜਾਬ ਦੀ ਪਚੀਸਵੀਂ ਮਹਾਵੀਰ ਨਿਰਵਾਨ ਸ਼ਤਾਬਦੀ ਸੰਯੋਜਿਕਾ ਸੰਮਤੀ ਦੇ ਸਹਿਯੋਗ ਨਾਲ ਸ੍ਰੀ ਰਵਿੰਦਰ ਕੁਮਾਰ ਜੈਨ ਨੇ ਤਿਆਗਪੂਰਣ ਜਤਨ ਨਾਲ ਇਸ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਲਾਇਬਰੇਰੀ ਵਾਸਤੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਕੀਮਤੀ ਧਰਮ-ਗ੍ਰੰਥ ਭੇਟ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਸ੍ਰੀ ਜੈਨ ਇਕ ਉਦਯੋਗੀ ਅਤੇ ਲਾਇਕ ਨਵਯੁਵਕ ਜੈਨ ਕਾਰਜਕਰਤਾ ਹਨ। ਮੈਂ ਆਸ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਕਿ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਪੁਸਤਕ ਪਾਠਕਾਂ ਲਈ ਉਪਯੋਗੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਦੇਣ ਵਾਲੀ ਸਾਬਿਤ ਹੋਵੇਗੀ।

ਐਲ. ਐਮ. ਜੋਸ਼ੀ,
ਐਮ. ਏ. ਪੀ. ਐਚ.ਡੀ
ਰੀਡਰ ਬੁੱਧਇਜ਼ਮ

ਕੀ ਕਿਥੇ ਹੈ ?

ਵਿਸ਼ਾ ਸਫਾ ਨੰ:

1. ਮਹਾਵੀਰ ਦੀਆਂ ਜੀਵਨ ਰੇਖਾਵਾਂ :

ਗ੍ਰਹਿਸਥ ਜੀਵਨ 1-11

ਸਾਧੂ ਜੀਵਨ 12-29

ਤੀਰਥੰਕਰ ਜੀਵਨ 30-49

2. ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਸਿੱਧਾਂਤ :

ਗੁਲਾਮੀ ਤੋਂ ਮੁਕਤ : ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ 52-57

ਆਤਮਾ ਦਾ ਸੰਗੀਤ : ਅਹਿੰਸਾ 58-66

ਜੈਨ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਮੁਖ ਆਵਾਜ਼ : ਅਨੇਕਾਂਤ 66-82

ਮਹਾਵੀਰ ਦੀ ਅਮਰ ਦੇਣ : ਏਕਤਾ 83-91

ਨੈਤਿਕਤਾ ਦਾ ਮੂਲ ਆਧਾਰ : ਕਰਮਵਾਦ 92-107

ਇਕ ਸੰਦੇਸ਼ : ਮਨੁੱਖ ਹੀ ਈਸ਼ਵਰ ਹੈ 108-118

3. ਮਹਾਵੀਰ ਦੇ ਉਪਦੇਸ਼ :

ਆਤਮਾ 120-122

ਕਰਮਵਾਦ 122-123

ਅਹਿੰਸਾ 124-125

ਸੱਚ 125-126

ਬ੍ਰਹਮਚਰਯਾ 127-128

ਅਪਰਿਗ੍ਰਹਿ 128-129

ਵੈਰਾਗ 129-131

ਮੋਕਸ਼ 131-132